

Rijke teksten in een rijke taalomgeving

Erna van Koeven



Even voorstellen

Erna van Koeven

<http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/>

<http://rijketaal.org>

bh.van.koeven@windesheim.nl



Geletterdheid en schoolsucces

Anneke Smits en Erna van Koeven - Windesheim Lectoraten: Onderwijsinnovatie en ICT/Pedagogische kwaliteit



zaterdag 6 april 2019

FOCUS op Begrip: rijke teksten

De 80% regel
De laatste tijd werd ons tijdens lezingen op scholen met veel meertalige leerlingen een paar keer gevraagd hoe we denken over de 80%-regel die gaat over "tekstdkking". Een kind zou 80% van de woorden in een tekst moeten kennen om de tekst te kunnen begrijpen.

In een tekst over de WAK (Woordenlijst Amsterdamse Kleuters) lezen we: *Het begrip 'tekstdkking' slaat op het aantal woorden dat een kind moet kennen om de tekst te kunnen begrijpen.*

Abonneer je op onze blog via e-mail

Email address:

Op Windesheim een masterstudie taallosse master-module volgen? Dat kan ook via e-mail!

- Expert taalopleiding
- Expert talentontwikkeling en

Volgorde
Waar je moet beginnen als je leesbegrip wilt ontwikkelen? Het belangrijkste is voorlezen en praten over boeken.

FOCUS op begrip

I Voorlezen

- Lees elke dag een half uur voor uit een rijk voorleesboek. Selecteer er 2 of 3 passend bij je WO thema.
- Praat met leerlingen over boeken aan de hand van de rijke vragen en gebruik daarbij de werkvorm Denken Schrijven Ufwissen (DSU).

II Vrije keuze lezen

- Laat leerlingen elke dag een half uur vrij lezen en laat ze schrijven en praten aan de hand van de Rijke vragen.
- Investeer in een rijk boekencollectie.
- Ondersteun leerlingen waar nodig bij de boekkeuze.
- Lees zelf kinderboeken.

III Wereldoriëntatie verkrijgen

- Verdiep je wereldoriëntatieonderwijs door te werken met 4 langlopende rijke thema's per jaar.
- Zorg voor samenhang binnen het thema.
- Verzamel rijke voorleesboeken en media per thema om mee te werken.
- Integreer lezen, schrijven en praten in WO en breed dit uit op het rooster.
- Zoek ook rijke teksten bij de thema's.

Anneke Smits • Erna van Koeven • 2022

Gebruikt u rijke teksten in het onderwijs aan nieuwkomers? Wat is uw grootste dilemma?



Rijke teksten staan niet op zichzelf



Kleine Kinderen Grote Kansen
Rijke taal | Kleine Kinderen Grote Kansen



Leren in Verbinding
Leren in Verbinding | Training en O...



Wij-leren.nl
Leeromgevingen: rol leerkracht - didac...



de Vlinder
Siko - de Vlinder > De School > Onderwijs ...



Klas van juf Linda
Een rijke leeromgeving in de middenb...



SlimmeKleuters
Rijke Leeromgeving Archieven - Sli...



Meester Met Missie
Een Rijke Leeromg...



Kleine Kinderen Grote Kan...
Rijke taal | Kleine Kindere...



Wij-leren.nl
Leeromgevingen: r...



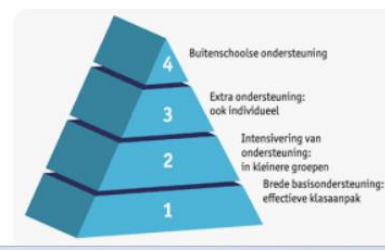
Medilex Onderwijs
Een rijke leeromgeving voor kleut...



ABBS De Zuiderzee
Rijke leeromgeving - Basisschool ...



Radboud Centrum ...
Een rijke leeromge...



Rijke teksten zijn van groot belang...

Leerlingen

Kinderen

Universiteit

Nrc

Amsterdam

Scholen

Studenten

Rtl nieuws

Wat heeft mijn school nodig voor de aanpak van kansengelijkheid?

Vertrouw veerkracht jeugd

Is onderadvies dan toch geen stadsprobleem?

AT5

Bestrijding kansengelijkheid kost ve...

NRC

Kansengelijkheid in het onde...

LSTA

Kansengelijkheid: Waar staat je wieg? -...

Het Parool

Kansengelijkheid in Amsterda...

Parmant Scholen

Veerkracht van jeu...

LinkedIn

Ongelijke onderwijskansen in ...

Moet uw school meer aan de aanpak van kansengelijkheid doen?

Top 10 oorzaken kansengelijkheid (1-5)

PISA 2018 DE VERDIEPING: Kansengelijkheid in het voortgezet onderwijs

Kinderopvang van 0 tot en met 12 jaar is cruciaal

AT5

Bestrijding kansengelijkheid kost vele ...

NRC

Kansengelijkheid in het onderwijs: de e...

www.eur.nl

Kansengelijkheid

Onderwijs Consumenten Organisatie

2020-05-20-debalielivejournalism-kansen...

Stichting Lezen

Verdiepende PISA-analy...

Sociaal Werk Nederland

Kansen voor elk kind? S...

10 factoren in 5 niveaus

Naarmate de Design Academy

KANSEN-ONGELIJKHEID

voor leerlingen uit minder talige gezinnen...

Opgroeien in een talig gezin

- *hoog opleidingsniveau ouders
- *dagelijks voorlezen
- *selectief gebruik computer
- *grote hoeveelheid boeken
- *kwaliteit en de kwantiteit gesprekken positief

Profiteert van (taal)onderwijs op school

Opgroeien in een minder talig gezin

- *lager opleidingsniveau ouders
- *niet voorlezen
- *geen afspraken computergebruik
- *geen boeken
- *weinig en directieve gesprekken

Profiteert nauwelijks van (taal)onderwijs op school



Waarom een rijke taalomgeving?

Omdat taalontwikkeling nooit begint met **abstractie**, maar altijd met **betekenis**



fijne inhoud (thema's, boeken),
(voor)lezen, actief denken en
spelen...



definities, strategieën, regels...



Waarschuwing: klein denken, klein beginnen...



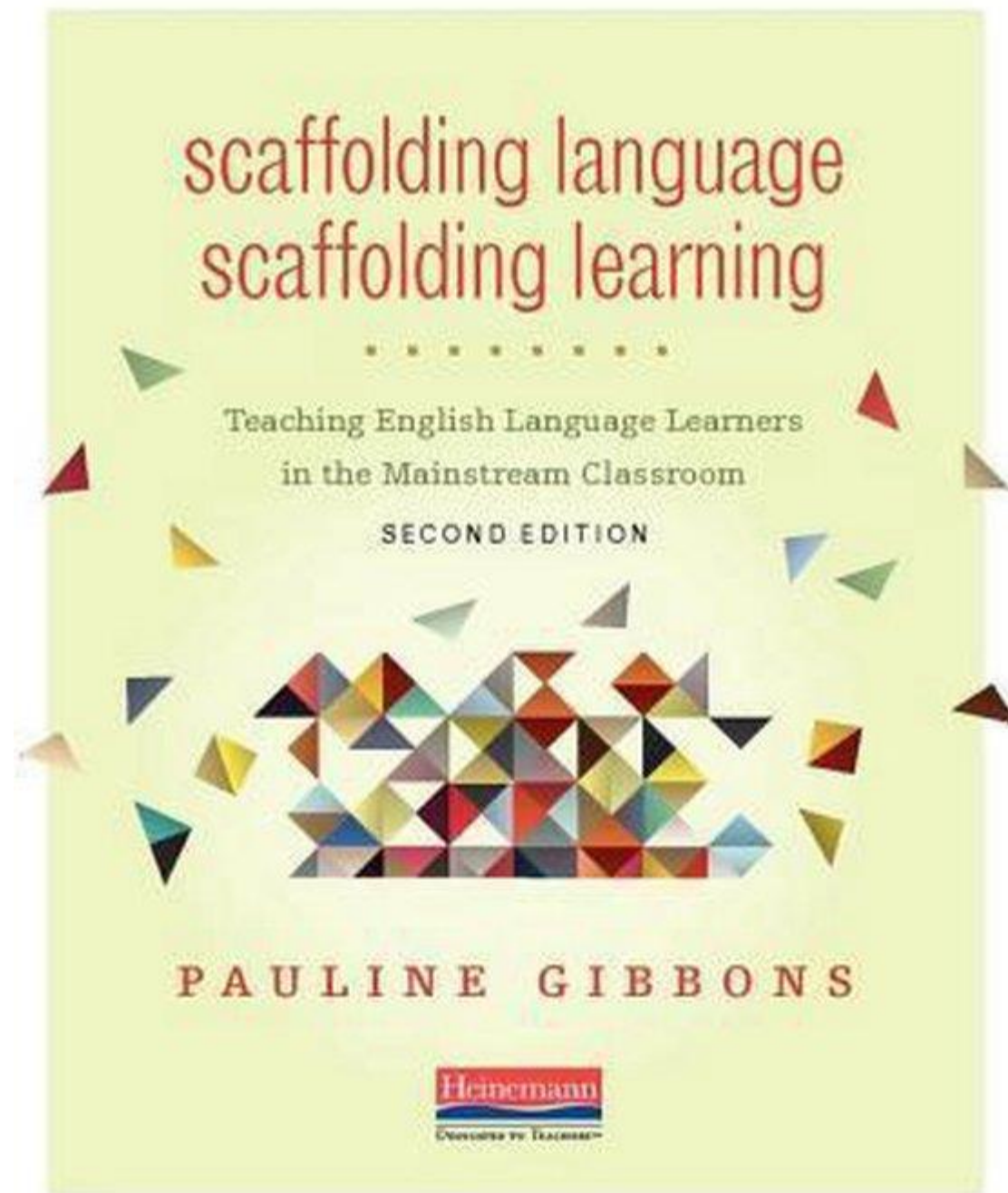
Wat is een rijke taalomgeving voor nieuwkomers?

- Een omgeving waar langer aan **een interessant thema** wordt gewerkt (liefst minimaal 6 weken);
- Waar rond dat thema **boeken** zijn gekozen (en eventueel **rijke teksten/tekstsets**);
- Waar wordt **(voor)gelezen** over het thema;
- Waar wordt **nagedacht, gespeeld, gepraat en geschreven** over het thema;
- Waar ieder boek en iedere tekst zo wordt **voorbereid** dat ze begrijpelijk zijn voor iedere leerling.
- Waar ieder boek en iedere tekst zo vaak wordt **herhaald** dat ze begrijpelijk zijn voor iedere leerling.



Bronnen

Zie voor literatuur de blog en onze boeken



**Ja maar, als je zes weken over een
thema werkt, bied je dan wel alles aan?**

Aanbod is niet synoniem met leren...



Hoe kies je een thema voor nieuwkomers?

- Onderwerp
- Waarom en hoe?
- Voelen

Wonen met huis, tuin, kamers, badkamer, keuken, van steen, van hout...

Hoe je woont heeft te maken met bij welke cultuur je hoort, waar je leeft, of je rijk bent of arm, welke keuzes je maakt. Kun je ook in kleren wonen?...

Wonen heeft te maken met blij zijn met de plek waar je je thuisvoelt samen met de mensen bij wie je hoort, familie of vrienden, met dieren, met je buren. In je huis kun je bezoek uitnodigen omdat het gezellig is en om je niet alleen te voelen.



**Waar vind je rijke teksten voor
nieuwkomers?**



Wat zijn rijke teksten voor nieuwkomers?

1. Boeken/teksten die je **meenemen, verrassen en nieuwsgierig** maken, waar je **emotie** bij voelt (blijdschap, verdriet), waar je iets van wilt **leren**;
2. die gemaakt zijn door een **auteur** die met naam genoemd wordt met liefde voor zijn of haar vak;
3. die maken dat ze **gaan nadenken, willen spelen**.



Criterium rijke teksten: zorgt een tekst voor taalontwikkeling?

- technisch versimpeld? (leestechniek)
- iemand heeft bedacht dat je er op school iets van moet leren? (engagement)
- opsommend? (kennis)



Moeten teksten altijd rijk zijn?

- Niet bij het beginnend lezen;

En verder: beredeneerd

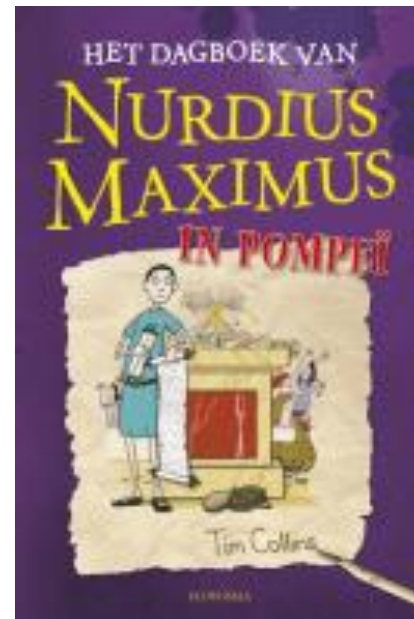
- Deze tekst is niet zo rijk, maar past heel mooi in mijn thema.
- Ik heb een tekstset met rijke en minder rijke teksten.



Rijke tekst?

de aardbeving

er is een aardbeving.
de aarde schokt.
de mensen zijn bang.
ze vluchten weg.



Rijke tekst?

Aardbeving

Artikel Overleg Lezen Brontekst bekijken Geschiedenis weergeven Hulpmiddelen

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie

Een **aardbeving** is een trilling of schokkende beweging van de aardkorst.

Aardbevingen vinden plaats als er in de aardkorst plotseling veel energie vrijkomt. De energie plant zich dan in een golfbeweging vanuit het centrum naar de omgeving voort. Het denkbeeldige punt waar de beving ontstaat, het zwaartepunt van de energiedichtheid, heet het hypocentrum. Het punt aan het aardoppervlak daar loodrecht boven wordt het epicentrum genoemd. Een lijn van gelijke bevingsintensiteit rond een epicentrum heet een isoseist. Seismologie is de wetenschap van aardbevingen. Tijdens een aardbeving treden tribo-elektrische effecten op in de vorm van lichtflitsen.

De meeste aardbevingen komen voor in de aardkorst tot op een diepte van ongeveer 30 kilometer. Er komen echter ook bevingen voor op dieptes tot ongeveer 700 kilometer. De meeste aardbevingen komen voor rond de grenzen van tektonische platen. Aardbevingen die ontstaan onder de zeespiegel worden, minder correct, ook wel zeebevingen genoemd. Een zeebeving kan een vloedgolf of tsunami veroorzaken, maar dat is niet altijd het geval. Dit gebeurt alleen als grote delen van de zeebodem omhoog komen waardoor een abnormale hoeveelheid water plotseling verplaatst wordt. Er ontstaat dan een schokgolf die zich in alle richtingen verspreidt. Waar de golf het land bereikt neemt de diepte van de zee af, en neemt de hoogte van de golf toe. Tsunami's kunnen veel hoger zijn dan normale golven in een branding en kunnen ook langer aanhouden.

Zware aardbevingen en tsunami's veroorzaken vaak veel slachtoffers en grote schade. De zwaarste aardbeving ooit gemeten was de aardbeving van Valdivia in Chili in 1960 (9,5 M_w). De zwaarste aardbeving in Europa was voor zover bekend de aardbeving in Lissabon van 1755 (8,5-9,0 M_w).



Een **aardbeving** is een trilling of schokkende beweging van de aardkorst. Aardbevingen vinden plaats als er in de aardkorst plotseling veel energie vrijkomt. De energie plant zich dan in een golfbeweging vanuit het centrum naar de omgeving voort. Het denkbeeldige punt waar de beving ontstaat, het zwaartepunt van de energiedichtheid, heet het hypocentrum. Het punt aan het aardoppervlak daar loodrecht boven wordt het epicentrum genoemd. Een lijn van gelijke bevingsintensiteit rond een epicentrum heet een isoseist. Seismologie is de wetenschap van aardbevingen. Tijdens een aardbeving treden tribo-elektrische effecten op in de vorm van lichtflitsen (Wikipedia).



Rijke tekst?

Samen voel je je veilig

Eran droomt heel naar. Hij gaat overeind zitten. Hij is bang.

‘Help,’ roept hij. Daar is papa. ‘Stil maar Eran, ik ben er, je bent veilig.’

Eran pakt papa’s hand. Als je samen bent voel je je veiliger dan alleen.



Rijke tekst?

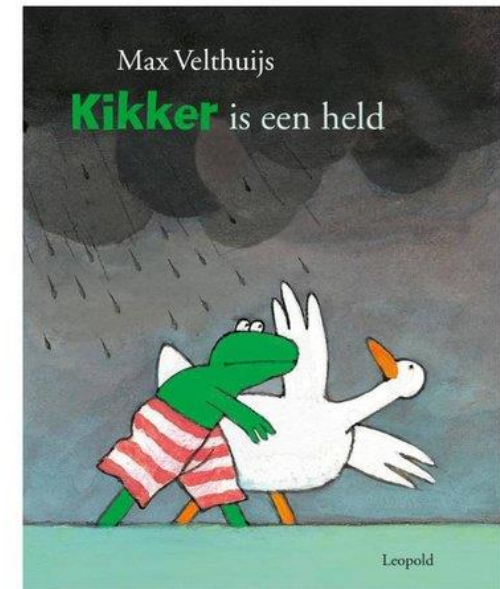
Verdriet

Als je een aardbeving meemaakt, schrik je vreselijk. Angstig ren je naar buiten samen met je vader, je moeder, je broertjes en je zusjes. Je wilt niet dat iemand gewond raakt, want bij een aardbeving kunnen huizen en andere gebouwen instorten. Daar zit je dan, op de stoep, met overal mensen die in paniek zijn en niet weten wat ze moeten doen. Je voelt je verdrietig en je gaat nog dichterbij je broertjes en zusjes zitten en zij bij jou.



En concreet...

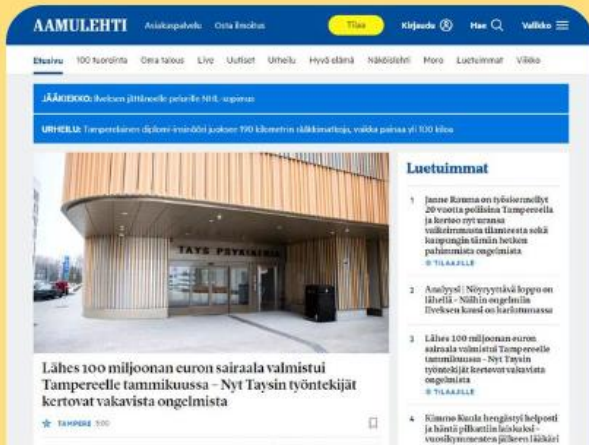
- Prentenboeken met veel tekst (pas op met kinderachtige prentenboeken bij oudere leerlingen)
- Boeken over concrete onderwerpen
- Serieboeken
- Tekstsets rond het thema



Waar vind je rijke teksten voor nieuwkomers?

Jeugdjournaal.nl

nieuwsartikelen



Journalist in Finland verzon jarenlang artikelen



Zeldzame handtekening van 'wonderkind' Mozart te koop



Vrachtwagen valt om en verliest duizenden liters melk



Max Verstappen heeft auto-problemen en wint een keer niet



50 teksten:

<https://nt2taalmenu.nl/wp-content/uploads/a2-lezen/50teksten.pdf>

De moord op Floris V: 1296.

In 1296 was Nederland nog leeg en er woonden niet veel mensen.

De meeste mensen woonden in kleine dorpjes.

Er waren niet veel steden.

En steden als Leiden en Utrecht waren nog klein.

Nederland bestond nog niet.

Er was nog geen regering in Den Haag.

Er was nog geen koning of koningin.

Holland en Utrecht bestonden.

Zeeland en Brabant bestonden.

En Gelre bestond.

Deze gebieden werden geleid door graven.

Tussen deze graven was veel strijd.

Iedere graaf wilde zijn land groter maken.

Vechten en moorden was normaal in 1296.

Oude schepen en botten van mammoeten gevonden

vrijdag 29 september 2017, 16:57 • vrijdag 22 juni 2018, 13:31

Botten van mammoeten, oude schepen en een deel van een Romeins dorpje. In de grond langs de rivier de Maas hebben onderzoekers veel oude voorwerpen ontdekt. Dat is bijzonder, want iedereen dacht dat die voorwerpen weggespoeld of vernietigd waren. Het is de grootste vindplaats ooit in Nederland.

Een archeoloog uit de buurt zag de oude sporen toen hij zijn hond ging uitlaten. Hij regelde dat hij en 17 andere archeologen mochten graven.

Sporen

Samen hebben ze zeven jaar lang gegraven en vonden ze meer dan 100.000 sporen. Ze vonden bijvoorbeeld een slagtang van een mammoet en een bootje uit de Middeleeuwen.



Scaffolding

- Prenten/illustraties/foto's op het digibord voor/tijdens het voorlezen.
- Eerst in je eigen woorden vertellen wat in de tekst voorkomt.
- Voorwerpen meenemen en samen bekijken voor het lezen.
- Voorlezen/meelezen, (af en toe een stukje hardop)



Ik ben pad. Ik vier kerst.

Ik heb een kerstboom met lichtjes en kerstballen en slingers.

Ik heb cadeautjes gekocht. Die liggen onder de kerstboom.

Ik heb lekker eten en drinken.

Herhaling

- Voorlezen
- Papegaailezen of koorlezen
- Praten
- Voorlezen



Actief denken

- **Praten**: wat vind je mooi? wie vind je aardig?
- **Spelen**: verteltafel, hoeken, uitspelen
- **Schrijven**: mooiste zin naschrijven, zelf een zin over het boek schrijven, denkwinnen afmaken (Pad is verdrietig omdat... Pad is verdrietig, maar...)
- **Opdrachten**: schilderen, kleien, dansen, zingen over teksten en thema's

Hogere denkvaardigheden leiden tot denken en tot taalontwikkeling, lagere minder....



Een programma voor begrip

Ondersteuning: Focus op begrip
(<https://rijketaal.org/focus>)

Volgorde

Waar je moet beginnen als je leesbegrip wilt ontwikkelen? Het belangrijkste is voorlezen en praten over boeken.

FOCUS

op begrip



I Voorlezen

I

- Lees elke dag een half uur voor uit een rijk voorleesboek. Selecteer er 2 of 3 passend bij je WO thema.
- Praat met leerlingen over boeken aan de hand van de rijke vragen en gebruik daarbij de werkvorm Denken Schrijven Uitwisselen (DSU).

II Vrije keuze lezen

II

- Laat leerlingen elke dag een half uur vrij lezen en laat ze schrijven en praten aan de hand van de Rijke vragen.
- Investeer in een rijke boekencollectie.
- Ondersteun leerlingen waar nodig bij de boekkeuze.
- Lees zelf kinderboeken.



III Wereldoriëntatie verrijken

III

- Verdiep je wereldoriëntatieonderwijs door te werken met 6 langlopende rijke thema's per jaar.
- Zorg voor samenhang binnen het thema.
- Verzamel rijke voorleesboeken en media per thema om mee te werken.
- Integreer lezen, schrijven en praten in WO en breid dit uit op het rooster.
- Zoek ook rijke tekstsets bij de thema's.



Vragen

